HISTORIA D' UN PIANO

CONTADA PER ELL MATEIX

(Continuació.)

Si hi ha mosca, ¿quí l' ha feta entrar? Vosté que, de bonas á primeras, ja m' ha tractat de pessigoller ó pessigollayre del Germanisme. Recórdissen.

—Fins aquí...

—Fins aquí... res: fins á Mercadante, menos encare.

—¡Tornemhi!

—¿A qué?

—A provocarme.

Lo contrincant feu un signe expressant que deixava á elecció del altre la interpretació.

—Comprench perfectament la intenció de la frase «fins á Mercadante, menos encare».

—Es que vosté es sempre massa maliciós.

—Es que conech massa als Abates y Llechs y Escolans wagneristas.

—A molta honra.

—Bon profit li fassi.

—Sento que no puga férmen més per haverme despertat un xich tart.

Are 'l mestre Corriolet ja 's balancejava seguidament, si be ab escás impuls á cada branzida; lo qual no li impedí exclamar ab certa energía:

—Impossible 'm sembla que un home del talent de vosté y de la seva serenitat, crega en aqueixas petulancias de *Música del porvenir*.

—Donchs hi crech cada dia més, potser perque soch un xich més del passat que vosté; y lo que deploro es que 'l talent que vosté 'm suposa no sia tan vigorós y tan ferm com jo voldria pera que 'ls meus serveys fossen verdaderament trascendentals.

—Ja se 'n desenganyará, ja.

—Al contrari: vosté será qui haurá de conformarse ab la nova corrent, si no se 'n vol veure arrossegat y malmés.

—S' equivoca, senyor Abate, s' equivoca de mitj á mitj. No hi crech ni hi vull creure en aqueixa escola iconoclasta; y com que no hi crech ni hi vull creure, ja procuraré deslliurarme de la corrent que diu.

—Ho sentiré per vosté.

—Això no es probar res.

—¡Prou! Es probar que l' aprecío molt.

—Veurá: vosté podrá creure que 'm demostra molt apreci volentme fer *protestant*... A mí 'm va molt be 'l meu *catolicisme* musical.

—Dirá més be...

—¿Qué?

—Lo meu fanatisme recalcitrant.

Lo mestre Corriolet torná á alsarse sobtadament com picat per una vespa.

—¡Fanatisme, eh?—exclamá oscilantli 'l cap en avant y enrera.—Més fanátich, ¡enténgaho be! molt més fanátich que jo es qui dona alas als cap-lleugers que son detractors de la tradició melódica perque..... clá y net: perque son incapassos de trobar melodías decents.

Y aixís parlant ab creixents xiulets de las *ss* (la final durá estona), lo mestre Corriolet comensá á móures per lo nostre salonet.

Per entre 'ls plechs del portier apuntá 'l cap del jove Daniel.

—¡Calma, home, calma! —feu lo mestre Vilagran ab ayre amistós.—Vínguim aquí.... Enrahoném sossegats.... Sisquera un dia no reincidím en las habituals renyinas.

Lo mestre Corriolet aná calmantse.

Lo cap del jove Daniel desaparegué somrient detrás del portier. Aviat comprengué que aquella irritació del Mestre xich d' alsaria no era tan temible com li havia paregut. Duya l' home un paperot enrotllat á la butxaca, y ab infantil tranzicció, sense dir mot, l' oferí al mestre Vilagran, qui no tenia necessitat d' explicacions pera entendre l' objecte de la entrega. Sabía prou que la discussió anterior no obstava á una consulta, perque ell, quan anava á casa del mestre Corriolet, sé que procedía d' igual manera.

Lo vell Vilagran passá 'ls ulls per lo paper de solfa, que son colega li havia fet á mans, disposat á alabar en tota regla acomodantse en lo possible, al criteri de don Máxim Corriolet; pero incapás d' adular si la cosa no 'l complavia.

Y, en efecte: per desgracia, la composició consultada no va esser prou del agrado del consultat, qui hagué de formular varias observacions ab tota prudencia, pero també ab tota llealtat.

Las observacions, escoltadas ab deferencia primer, acabaren per enfadar al mestre Corriolet, qui, com revela lo avans referit, no 's distingia per sa paciencia.

—¡Y es clar!—esclamá no poguent contenirse més.—Vosté es un intranzigent... Ab vosté no s' hi pot fer carrera.

—Pero, home...

—Pássiho bé. No estich per més *Música del porvenir*, que 'm reventa 'l present.

—Pero Mestre..... escolti..... Jo no reprovo, jo no censuro aqueixa romanza que m' acaba de consultar... Jo sols li aconsello que li donga major relleu y major interés... Are no resulta prou...

—No resulta prou wagneriana, ¿oy? Donchs precisament aixó es lo que 'm proposo, ¿sab? mal no sia sino pera fer tragar bilis á tots los wagneristas haguts y per haver.

Las *ss* tornaren á xiular com cuets.

—¡Vaja!—Aixó ja es massa.—¡Quín geni!

—Lo que 'm convé ¿sab? Si no li agrada... no sé que dirli.

—Hem acabat.

—Sí, senyor.

Aquesta vegada degué apareixer, entre 'ls plechs del portier, després de la cara, tot lo cos del jove Daniel, qui, aquell dia més que cap altre, hagué de fer prodigis d' habilitat pera reconciliar *de moment* als dos companys. Y dich *de moment* perque *en definitiva*, es á dir á plasso, sempre quedarían amichs: tan amichs que, á pesar de sas eternas dissensions, s' haurían posat malalts si haguessen transcorregut dos dias sense veures... y sense discutir.

* * *

Pera no ferme pesat en la relació dels epissodis que, relacionats ab mí, succehiren á casa 'l mestre Vilagran, vaig á limitarme á dos, ocorreguts l' un després de l' altre.

Una nit (recordo que era freda, plujosa y trista, y que 'm produhia dolorosos cruiximents) lo respectable vell se quedá á casa per no estar gayre be la seva filla y trobarse ell també bon xich indisposat, de resultas d' un cop d' ayre que la vetlla anterior l' arreplegá sortint de casa 'l mestre Corriolet, després d' una discussió, acalorada com de costúm.

Molt li havia dolgut no moures, ja que 's donava un concert al «Liceo» y formava part del programa una composició d' ell, titulada *Nupcial*, escrita, com clar indica son títol, ab motiu d' un casament.

Jo sé, com ningú, ab quina espontaneitat y frescura d' inspiració havia brotat aquella obreta primorosa, y ab quina efervescencia de goig, gens mistificat per la adulació, l' havian celebrada per endevant alguns contertulis de casa quan, valentse de mí, los hi doná á coneixer lo Mestre. L' efecte ab orquesta havia d' ésser naturalment molt major, confiada com estava llavoras la del citat Teatro á un excelent director. Lo fill del editor musical á qui *Nupcial* estava dedicada, deuria quedar contentíssim de la dedicatoria.

Lo mestre Vilagran seya vora meu y, á benefici de la claror d' una de las espelmas que sostenian mas palmatorias, (la llum de la lámpara penjant del sostre era deficient pera 'l vell) llegia un volum de crítica de Berlioz, esperant la tornada de

son fill del teatro y saber per ell «com havia anat sa última composició.»

—¡Vésten, vésten á descansar, Cecilia!—havia dit á sa pobre filla empenyada en ferli companyía y més íntimament ansiosa que ell per la tardansa d' en Daniel, á qui—per si no ho he dit avans—dech consignar que professava la noya inmensa estimació, que febrejava quan no 'l veya, y més quan n' estava temerosa.

La Cecilia havia oposat certa resistencia de primer, pero á la fi, accedint á las indicacions del seu pare, — apenat de que no volgués ella anársen al llit, convenintli tant lo repós aquell dia més que altres, — s' havia retirat á sa cambra després de rebre un bes de llabis d' aquell que vanament procurá sossegarla, conseguintho sols en apariencia: massa en apariencia pera ésser veritat.

¡Pobre xicota! Sofria com jo mateix, — pero ab més aflictiva intensitat, — las influencias del mal temps d' aquell dia: temps ventós que, exacerbant sos nervis, li feya més sensibles las contrarietats.

Se retirá del salonet mostrant greu abatiment y girantse duas ó tres vegadas ab recansa.

La vella mulata la esperava al pas de la porta, y la Cecilia 's recliná en sa espatlla desapareixent abduas de la habitació.

Passavan horas. Lo rellotje del salonet acabava de sonar la una de la matinada, y la impaciencia del mestre Vilagran creixia. Ja no era sols pera coneixer l' éxit de sa composició, sino per la insólita tardansa del seu fill. Lo concert no podia acabarse tan tart, ni la distancia era tanta que no degués trobarse ja en Daniel á casa. ¿Qué li hauria succehit?...

Transcorregué mitja hora més. Lo tancament del llibre ab un cop sech é intens que, agitant l' ayre, feu oscilar lo meu llum, fou com ressó estrany de la campanada del rellotje.

Lo mestre Vilagran comensá á passejarse impacient per la habitació, suspirant y mormullejant alguns mots. May en Daniel retirava tan tart, y era natural que menos hi retirés aquella nit, sabent, com sabia, que la Cecilia y son pare no 's trobavan massa be, y que devia aquest estarlo esperant ab la infantil ansietat propia de tot verdader artista en casos semblants.

Enterament dominat per impaciencia de pare y d' artista,

lo mestre Vilagran estava ja resolt á sortir de casa en busca del seu fill, quan lo soroll en lo pany de la porta de baix, primer, y al cap de poch en lo de la porta del pis, li arrencaren un gran suspir d' aquietament.

Entrá, en efecte, 'l jove Daniel en lo salonet.

—¿Qué t' ha succehit, fill meu?... ¿Qué 't passa?... La teva cara está convulsada... ¡Esplícat!

—No...; es molt tart, papá, y tú estás delicat; — observá 'l jove abrassant á son pare, després de besarli la má. — ¡Quín greu que 'm sab haverte fet esperar tant!... Aném, aném á descansar..... Sí: descansa de gust, y tes demá bona matinada pensant que la teva obreta ha tingut éxit..... que ha agradat molt, en especial als inteligents, als lleminers que'n dius tú... ¡Aném, aném al llit!

Semblant insistencia no sols no tranquilisá ni acallá la justa curiositat del vell, sino que, expressada á glops y ab agitació nerviosa,—que denunciava més que encubria 'l somriure d' en Daniel,—avivaren aquella curiositat.

—Mira, Daniel: me seria impossible, completament impossible adormirme sense saber lo que t' ha passat... y lo que 't passa encare.

—Pero si...

—No vulgas enganyarme perque consegueixes tot lo contrari. Tu, sempre tan seré, sempre tan enter de carácter, estás encare, ¿ho entens be? estás encare molt agitat..... ¿Qué t' ha succehit?

Lo jove militar hagué de desistir de son intent de retirada honrosa y va explicar lo ocorregut.

Realment la composició *Nupcial* havia agradat molt al auditori; mes, per desgracia, un dels concurrents, que seya al costat d' en Daniel, s' havia atrevit á dir: «Això es robat.» Lo jove Vilagran, dominant l' impuls primer de sa indignació, al sentir aquell ferós comentari pronunciat en veu alta, havia dit al comentarista: «Això podrá semblarse casualment, *res més que casualment*, á alguna altra composició; pero cónstili desde are per sempre que 'l mestre Vilagran es incapás de robar.» L' interpelat havia persistit, afegint ironía á la apreciació, y en Daniel agitat, fora de sí, hauria castigat com se mereixia la calumniosa injuria inferida á son pare, á no haver intervingut altres concurrents que impediren un escándol. Lo jove militar

havia esperat al imprudent calumniador á la sortida del «Liceo»; pero l' altre, coneixedor y práctich del Teatro, sens dubte, devia haver tingut per convenient escaparse per la porta del escenari á fi de lliurarse de merescuda reparació.

—Comprench lo teu enfado, — notá 'l mestre Vilagran, quan son fill, tremolós encare hagué conclós; — y comprench que 't duri la sobrexcitació que 'l miserable comentarista ha degut produhirte, pero... ¿qué hi farás? Lo nostre Art, fill, es lo que més se presta á que se 'ns calumnihi per cuestió d' originalitat. Jo m' ho esplico. Mes lo que no m' esplico es aqueix afany de calumniar afirmant que es robo lo que tan sovint es mera coincidencia. No, no m' ho esplico, per molt que conega á quant arriba la maledicencia humana, y que son molts los que ab sos llatrocinis la fomentan. Sosségat, donchs, creume á mí: compadeix al qui m' ha suposat lladre, que prou pena té en ésser capás de fer semblant suposició. Si es del ofici, com temo, ¡qué n' es de desgraciat!

Acabava 'l vell Mestre de pronunciar la paraula «desgraciat», quan en lo pas de la porta del salonet aparegué la desditxada Cecilia presa d' ardenta, de febril agitació. Estava lívida, y sos ulls, badats en extrém, m' estemordiren com may.

La Cecilia, que idolatrava á son germá (ab aquella idolatría intensa y desapoderada propia de las personas faltadas ó débils d' enteniment) esclatá en estrident rialla y 's llensá á estrényer fortament en sos brassos á en Daniel, qual cap besá ab frenesí per tots indrets, plorant y rient á l' hora, sense poder articular ni un mot.

—¡Cálmat, pobre Cecilia, cálmat! Ja veus que soch aquí .. ¿Estavas ansiosa també?... ¡Vaja, prou, prou, que 'm fas mal!

Al sentir la veu carinyosa del germá, la alegría torná á rependre exclusiu domini en lo seny de la infortunada, arribant á un grau de frenesí indescriptible. Llavoras se dirigí á mí y, exhalant cantúrias deslligadas, — que més que tals foren verdaders alarits,—comensá á batre las duas mans sobre mon teclat, recorrentlo ab creixent fúria.

Ni 'l vell ni en Daniel la contingueren de moment, perque coneixian las fatals consecuencias que podia portar l' oposarse á aquells primers esclats.

¡Quín sofriment lo meu, sentintme víctima d' aquella enfrenesida expansió y testimoni d' escena tan dolorosa! ¡Cóm

estich veyentlos encare aquells rostres! ¡Lo de la Cecilia esblanquehit com marbre y fosforescent ab la gelada llum d' uns ulls desmesurats; los del pare, del germá y de la vella mulata, adolorits y espasmats ab diversa expressió!..... Pocas horas avans haverme trobat á mercé d' un cor y d' un art exquisits, y llavoras torturat, batut, martiritzat per extremituts de bojería brutal! Brutal, sí, pero encesa per l' amor. Aixó avivá més y més lo dolor meu: lo pitjor dels que he passat en ma vida, ab tot y haverne soferts tants.

Finalment, lo mateix cansanci, — tant y més que 'ls afectuosos prechs de pare y fill,—encalmá á la Cecilia que caygué rendida y desmayada á mos peus.

En Daniel y la mulata alsaren y dugueren, á pes de brassos, á la desditxada Cecilia.

Lo mestre Vilagran, tremolós, la boca entre-badada, respirant ab violenta vivesa y aixugantse 'ls ulls, seguí mudament als tres.

. . . . . .

¡Ja no havia jo de véurel may més festejantme y probant en mí sas puríssimas y genials inspiracions!

III

Poch temps durá, — com dura poch lo que més espiritual goig nos dona—la meva situació d' auxiliar sempre complagut d' un compositor tan simpátich com lo mestre Vilagran.

Lo fill d' aquest fou cridat inopinadament al Professorat de la Escola de Guadalajara, y ab recansa imponderable vaig passar al servey d' altra familia.

Permetéume que, avans de parlarne, dediqui un últim recort al etern vell-noy que tant va ferme apassionar per l' Art de debó, ab sas teorías, sas obras y son exemple. En ell y per ell aprenguí que es sols artista veritable aquell que, visquent en constant puresa de cor, sent y estima y admira, per igual, la propia com la agena dignitat.

¡Descansa en pau, artista de cor y home de be en totas las situacions de la vida!...

Mon segon propietari fou un advocat dels del Ilustre Colegi de Barcelona, y á casa seva vaig ésser rebut ab extraordinari contentament.

Avi y avia, papá, duas nenas y tres noyets constituhian lo personal que mereix citarse d' aquell ters pis de la ciutat vella, (faltanthi també mare desde anys), y cada hú pel seu ayre demostrá, al véurem, la alegría que vaig despertar.

Se tractava de la instrucció musical de las noyas y d' un dels bordegassos que revelava grans disposicions per la Música. Desde menut, menut (mamant encare), marcava ja 'l ritme de las cansons que sentia. Quan fou una mica més crescut, al escoltar—los ulls badats y las faccions molt excitadas—qualsevol tonada sentimental, s' enternia y ploriquejava: lo qual no li impedia exclamar ab gran anhel: «¡Més!..... ¡Més!.....» quan cessava 'l cant. Era, certament, cas de conciencia 'l dedicarlo al solfeig y al piano. Aixís ho acordaren los majors de la familia Arbosa.

Per contemplació al noyet, donchs, més que per rahó de las nenas que devian apendre de música «pera no fer un paper ridícul en societat,» las efemérides memorables d' aquella familia s' enriquian ab una de nova: la de ma instalació en lo que, d' allí endavant, s' anomená «cuarto del piano.»

Omitiré 'l citar noms de tots los individuos que constituhian la familia del lletrat, concretantme á donarne lleugera idea y fixantme ab alguna detenció en los que més interessan al meu relat.

L' avi Arbosa, advocat de professió y molt aficionat á la Música, fou desde sa primera joventut, entussiasta del género rossiniá, que llavoras ho senyorejava tot rendintse tribut á sí propi ab incomparable modestia (1). En lo Teatro de Santa Creu conegué á la endressada y riolera senyoreta que, al cap de deu anys d' amorosas relacions (temps recomenat per ell com prudencial en semblants tractes) fou sa digníssima muller. Y dich digníssima perque, si be distá sempre d' ésser tan

(1) Aludeix l' auto-biógrafo al fet de reproduhirse, verbigracia, en la ópera de Rossini *Otelo*, lo tema musical de l' aria de «a Calumnia» de la ópera *Il Barbiere di Siviglia*... del mateix Rossini.

apassionada com son marit del art y dels artificis de Rossini, ni un sol dia, com dona práctica que era desde noyeta, deixá de suplir, ab apariencias de gran filarmonía plateresca, lo que realment li faltava de veritable afició. Comprenent y recordant tothora que la principal qualitat pera ésser ditxosa era la de subordinar son natural al del seu promés, primer, y ab més rahó després al de son marit, procurá no faltarhi may y la aplicá ab exemplar discreció á cada cas concret. En consecuencia, no venia ni tornava tenor, *diva* ó mestre *al cembalo* celebrats per son aymador que ella no ponderés també ab expressiu entussiasme. Quan las famosas dissensions de «Liceistas» y «Cruzados», ó sia dels partidaris intranzigents del Liceo y del Teatro Principal, ella fou «Cruzada» tan íntegra y tan resoluta, que arribá á suspendre 'l visitarse ab més de quatre «Liceistas» entre ellas una cosina germana, solterona riquíssima. Primer que ella,—per rica que fos y per probabilitats que oferís d' un bon llegat,—era la opinió del seu marit.

Tals eran los representants de la primera generació vivent en la familia de qual moblatje vaig formar part: matrimoni que, congeniant en Música, ja 's capeix que havía de congeniar en tot.

La mentada afició musical del pare s' havía trasmesa al fill. Consti, pero, que en sí mateixa y per no haver degut ésser tan batalladora, era menos intensa en don Emili, qui, respectant molt á son progenitor en sas predileccions *rossiniófilas*, s' estimava molt més á Meyerbeer y á Gounod y fins al mateix Verdi de la *Aida* sentintse sols adorador del «Cisne de Péssaro» al admirar las grans bellesas del *Guillermo Tell*.

Altrement, encarinyat ab altre ordre de coneixements, ó millor dit, extenent sas simpatías á totas las Bellas Arts, y singularment en quant se relacionavan ab estudis históríchs, lo senyor Arbosa, fill, representava millor lo temperament de sa mare que 'l de son pare: vull dir que secundava, més be que iniciava, en lo referent á Música dintre y fora de casa. L' avi era qui trassava 'l camí, qui disposava de ratos perduts ó de las primeras horas de la nit, senyalant la funció á que devía concórrer la familia. Era no sols una prerrogativa reconeguda á sa edat y á sa jerarquía, sí que també l' exercici d' un dret degut á sos probats mereixements. A pesar d' haverse jubilat del *cárrech* d' abonat, quan se trobá proper dels

sexanta anys, y casi bé del de concurrent á espectacles públichs al tombar aquells, don Emili no permetia que 's propassés ningú en materia de diversions artísticas, y propassarse era pe 'l jove advocat lo cohibir en lo més mínim la iniciativa del vell.

Ab semblants antecedents ningú estranyará: primer, que fos jo adquirit per voluntat del senyor Arbosa, pare,—amich del mestre Corriolet y, per lo mateix, del mestre Vilagran;— y segon, que 'l propi senyor Arbosa, pare, fos qui, sens apelació ni sombra d' oposició la més mínima, resolgués quín, d' entre 'ls noys, deuria apendre á costas mevas, conceptuant als altres incapassos d' obtenir cap mena de fruyt de la ensenyansa musical.

Un d' ells, en efecte, careixía per complert de lo que, per antonomassia, s' anomena *oido:* cas extrany, en apariencia, tractantse d' un baylet que, á pesar de tenir sols onze anys escassos, feya versos molt cadenciosos.

En quant al altre, de catorze anys, no li havía donat per estudiar, preferint lo comers, y estava tot lo dia ocupat en una luxosa botiga de «géneros de senyora,» revelant felicíssimas disposicions per una especialitat gens propia del sexo viril.

Lo noyet predilecte del avi pera l' aprenentatje musical fou, donchs, lo menor: nen de vuyt primaveras escassas, últim tany de la pobra mare que 'n morí del sobrepart. S' anomenava Ricardet, era viu com una centella y, segons he dit ja, se veyan molt claras sas disposicions pera la Música.

Ell fou quí, encara no m' acabáren de desenfundar, va llensarse disparat contra mí, picá de mans á ran dels ulls, saltá y brincá y acabá posant los brassos damunt meu, estrenyentme per hont pogué y conseguint qu' obrissen inmediatament la tapa del teclat. L' espectacle d' aquést acabá d' excitarlo, y 'l recorréren sas manetas desde 'l *la* més grave al més agut, y vice-versa, fins á ferse sanch en dos dits ab las rascadas en lo cayre de mas teclas. ¡Quín deliri 'l seu! peró, ¡quán diferent del de la desditxada Cecilia en aquella nit de febra boja á casa 'l mestre Vilagran!... Lo frenesí del noyet tenía aquella bojería dels primers anys, tan dolsament comunicativa, tan angelicalment diabólica, que s' apodera fins dels cors més aixuts y reservats.

Lo nen no hauría desdit de sas expansions *cruentas*, ni

que li hagués rajada molta més sanch dels dits, á no haverlo reptat—afectuosament, al principi, y ab relativa severitat, al cap d' una estona,—los seus superiors: molt més lo pare que l' avi, com no cal provarho recordant alló de que «criaturas naixém... criaturas torném.»

—¡Prou, Ricardet, prou!.. Ja has desfogat massa y tot los teus alegroys.

Tal digué D. Emili al bordegassó, y girantse després al vell Arbosa, afegí:

—Cára li costa la primera tentativa musical... ¡Míri com li sagnan los dits!

—¿Li sagnan, dius?—preguntá l' avi ab soptada y tendra serietat.—¡Ay, pobrissó!... ¡Vina, vina aquí, Ricardet!

Lo nen s' acostá al vell, y aquést, veyent que realment li sanguejavan dos dits, un de cada má, los hi agafá, se 'ls ficá á la boca y 'ls hi tingué bella estona pera estroncarne la sanch.

J. RIERA Y BERTRAN.

(Seguirá).

LO SOMNI DE SANT JOSEPH

Llegenda premiada en lo Certámen d' Olot de 1891

De cercar fusta del bosch
Sant Joseph baixa depressa,
ab las eynas á la má
y un gros feix sobre la esquena;
quan ja n' es á mitj camí
Gabrïel se li presenta,
ros y hermós com raig de sol,
y portant encare impresa
en tot ell la magestat
de sa embaixada suprema.
Sant Joseph no 'l coneix pas,
mes l' atrau sa gentilesa,
y al donarse lo *bon-jorn*
l' escomet d' eixa manera:
—Caminant, bon caminant,
vos que eixiu de Galilea,
¿sabreu dirme qué es aixó
que avuy passa en nostra terra?
Encar neu per tot hi ha

y apar som en primavera;
l' arbre esclata en tanys y flors
sent sas brancas encar secas;
tornan ja 'ls aucells de pas,
los seus cants ja tot ho alegran
y era ahir que van fugir
á fer niu en altras terras;
lo mar, sempre abalotat,
jau quïet sobre l' arena;
lo malvat deix de fer mal
y fins mansas son las feras.
Si he pensat d' anar al bosch,
m' he trobat dalt de la serra;
si per fusta hi he pujat,
ja tallada he trobat que era;
si he volgut serrar un tronch,
ha caygut tot sol en terra.
Al baixar, tot concirós,
més n' he vist de maravellas:
los rochs sota de mos peus
s' aplanavan, tous, com cera,
á mon pas s' ha obert lo riu,
torsá 'l coll la altiu palmera,
y en ple dia, fentne sol,
veig lluhí en lo cel estrellas;
s' ouhen cants per tot arreu,
plora y riu Naturalesa,
com si fos ja lo Crist nat
ó 's tornés boja la terra.
¿Sabreu dirme, caminant,
per qué son tals maravellas?
—Molt més gran es, bon Joseph,
la que en vostra casa os serva.
Un infant n' ha concebut
vostra Esposa sentne Verge,
y ab tot ser mare com es,
quedará sent Verge sempre.
Per obra del Esprit-Sant
Deu-Fill ha pres carn en ella:
la terra, 'l Cel, l' univers

ab amor ja la veneran
com á Filla del Etern,
de tot lo creat Primpcesa.
Heus aquí, donchs, bon Joseph,
per qué heu vist tals maravellas:
tan bon punt Deu s' ha encarnat
s' ha conmós tota la terra,
gaya flor que 'l sol de Maig
amorós son cálzer besa.—
Quan aixó Sant Joseph sent,
mitj defallit cau en terra,
tot dihent:—Donchs ja no puch
estar jo més ab la Verge,
puig que ni digne ja soch
d' habitar aquesta terra
que 'l bon Deu ha benehit
escullintla per naixensa,
jo no puch estar ahont
l' Emmanuel viu ó s' engendra,
com no pot estar del sol
á la vora cap estrella;
papallona vora 'l flam,
prest mas alas foran cendras.
—Bon Joseph, no tingas por,
(li diu l' arcángel que 'l vetlla),
de David l' hereu tú n' ets,
y més gran es ta grandesa
que la d' ell; en tot lo mon
no n' hi haurá cap com la teva.
Deu vol que com bon espós
á María cuydis sempre
y vetllant per son Fillet
per son pare 'l mon te prenga;
Deu així ho vol per poguer
dur á cap l' obra suprema
de redimir lo Caí
que en malhora parí Eva.
Jesús se dirá l' infant,
que 'l Deu-Pare aixís t' ho ordena,
nom que es font de dols amor,

llum de vida en mitj tenebras,
arch de pau que calmará
en tot temps tota tempesta,
espant sempre del infern;
pont d' unió entre cel y terra.—

La vara de Sant Joseph
ha esclatat novas floretas
que en son cor atribulat
sa dolceta flayre hi vessan;
la flayre l' ha deixondit
y 's troba dins sa caseta,
caseta blanca com neu
que avuy encare es més bella.
Sant Joseph s' ha agenollat
y al Senyor son cor aixeca.
Tot donant á Deu mercés,
s' ha trobat devant la Verge:
—*Que Deu vos guarde, Maria,*
de gracia tota sou plena.

MANEL ROCAMORA.

1885.

HISTORIA D' UN PIANO

CONTADA PER ELL MATEIX

(Continuació.)

S' havían ben errat los vells Arbosas, y fins un xich lo pare de la simpática María al suposar (confonentla ab sas germanetas en una apreciació) que devía apendre Música per la sola rahó de no «no fer un paper ridícul en societat.»

María, la protectora casi maternal (feya un mes que vestía de llarch) del Benjamí de la familia; la que disfrutá molt y s' enterní contemplant los extréms d' entussiasme de 'n Ricardet quan, ab ma presencia, quedá batejat l' aposento hont vaig ésser colocat; la noya primeta, pálida, dolsa d' ulls y tímida, casi encongida de moviments, que vivía en extranya distracció de las cosas del mon extern y que sols s' expansionava ab vehemencia al abrassar y acariciar al *seu petit;* aquella xicota, dich, demostrá aviat, per amor de mí, quán injusta havía sigut aquella apreciació.

Als pochs mesos d' estudi desplegá excepcionals facultats, pressagiant un esdevenir de gloria. Posava las mans sobre 'l

meu teclat ab cándida fruició, ab escrupulositat casi bé devota. Cada modulació y cada acort qu' hi anava espigolant li donava xicas esgarrifansas de goig. Me contemplava ab extática tendresa; m' acariciava talment ab sas mans llargarudas, blancas y suaument rosadas, y, sens oprimir per sistema (com solen aprenents barroers) mon pedal fort, per inmoderat afany de sonoritat, abusava més aviat del celest pera complaure las ansias d' idealitat que la dominavan. Las massetas picavan tan blanament sobre mon cordatje, que més que sòns, semblavan, tot sovint, manyaguerías las que treya de mí.

¿Y als pochs mesos d' apendre,—me preguntaréu,—n' hi havía per tant? ¿Podía una noya haver adquirit tan alt y prematur grau de seducció pera tu, instrument pretensiós, romántich impenitent?—Los qui 'n duptin; los qui no comprengan qu' una joveneta, no bé es capás de revelar sos sentiments,—valdament sia d' un modo rudimentari,—ho es de comunicarlos y ferlos sahonar bellament; los qui no concibeixin que la expressió d' una senzilla melodía, fins en son período de mecanisme més elemental, revela ja á un artista y fa no sols pressentir sino sentir ja inmediata y fondament lo consabut *quid divinum;* los qui duptin de semblant fenómeno,—que ben observat res te de fenomenal,—y no 'l capeixin y no se l' espliquin, menos capirán y s' explicarán lo *triumfo de la deixeble sobre sos mestres.*

Y m' explicaré jo ara, pera que s' entenga bé la frase que acabo de subratllar.

Lo primer professor que tinguéren la María y 'n Ricardet havía d' ésser, naturalment, rossiniá, com á triat per l' avi Arbosa, y pertanyía al número de las honradas vulgaritats docents. Esforsantse en fer son tracte agradós y correctes sempre sos modals; rioler com ell sol y metódich com ningú, afeytat arreu de cara (cara de comediant *para papeles de su carácter)* s' havía introduhit en la familia Arbosa, com en tantas altras, per sas prendas morals tan altament insinuadoras. Molt disertar, molt teorisar desde punts de vista no sempre conseqüents ni sempre induptables, consumía més temps del degut, reduhint lo substancial de las llissons (si de tals podían calificarse) á pocas estonas. Molt exigir repetició y més repetició al alumno, peró poch oferirli exemple; molt reprovar y moure 'l cap ab descontentament, fent sonar un agre

«¡tzt! ¡tzt!» peró estimular... poch, molt poch. Passá, afortunadament, com una exhalació perque 's casá ab una deixeble molt rica, y 's retirá, en conseqüencia, á la vida privada hont tants, com ell, retirarse deurían.

Persona més tolerable fou lo segon mestre, peró careixía també de la qualitat de saber fer amable l' estudi. Dominat bastant per la rutina, 'ls varis contratemps de sa vida 'l feyan més distret de lo que convenía. Al revés, ben al revés de son antecessor, hagué de plegar, al poch temps, en sas llissons per efecte de grave y llarga malaltía que, després de posarlo en inminent perill de mort, l' impossibilitá per molt temps d' ensenyar.

Y veus aquí esplicat lo *triumfo de la deixeble sobre sos mestres.* Progressá molt aquésta *á pesar* de tenirne: ¿quín triunfo hi ha més complert?

No succehí aixís ab lo tercer. Ben al contrari.

Ho era de debó, y en un mes d' ensenyar als meus estimadets, los hi feu fer avensos admirables.

Aqueix tercer mestre,— qual aspecte físich me recordava 'l d' en Daniel, lo fill del mestre Vilagran,— ab la particularitat de que sos mostatxos eran molt majors,—havia realment nascut pera ensenyar. Sentía bé y sabía encomanar deliciosament lo que sentía. Tenía coneixements y exquisida trassa en induhir al estudi. Era model de delicadesa en son gust artístich é igualment en son tracte. Sa existencia, ja en plena maturitat, havia sigut forsa accidentada, com la del meu primer propietari, y també n' havian eixit ben lliuradas sas ingénitas dots d' artista. Avans que professor de Música ho havia sigut de Dibuix; mes encara que arribá tart á lo primer, s' hi feu prompte honrosíssim lloch. Compositor de mérit, especialment en obras de tirat ingénuo y de factura elegant sense vanas afectacions, no 's podía trobar mestre millor pera la meva María. Y realment aquésta, com ja he indicat, progressá molt ab l' ensenyansa novíssima.

En quant á 'n Ricardet, cal fer una radical distinció. Dávant del tercer mestre 's reprimía y subordinava, pero un cop fora de la casa ell y aprofitant las ausencias de la María, ja era tota un' altra cosa. ¡Oh y tal! Obría 'l «Método» y comensava algun exercici; mes insurreccionantse aviat, intentava trobar, per son compte y rahó, melodías y més melodías sense

preocuparse gayre d' acompanyaments. La gran fal-lera li feya ajupir lo caparró y traure un trosset de llengua per un costat de boca. Mes sas mans eran rebeldes als impulsos de sa imaginació, y com que sols sabia confegir música, (es lo mot propi) aquell bordegás me feya riure y suar d' angunia al plegat, sobre tot veyentlo adoptar, de tant en tan, actituts que havia observat ell en pianistas de pretensions.

¡Y quína desesperació creixent la d' en Ricardet, perque no corresponía jo á sos capritxos! ¡Quín modo de desquitársen ab terratrémols en mos baixos y estridencias en mos agutsl ¡Quína manera de recórrer amunt y avall mas teclas, oblidant escarments sanguinosos y acabant per deixar caure abduas mans alhora sobre 'l teclat pera fer punt final!

Era un baylet que 's tornava cada dia més terrible: ben al revés de sa germana gran. Impossible, pero, no estimarlo y desconeixer sas disposicions.

Encara no feya un any que aprenía Música, y ja se li ficá al cap (¡horroritzéuvos!) compondre una fantasía sobre motius de la *Aida:* la tercera y última ópera que havia sentit. Lo seu papá, contenint las ganas de riure al sorpéndrel cert dia *infraganti*, li va passar una forta repulsa, amonestantlo á no separarse dels exercicis preceptuats pel Mestre. Lo noyet prometé esmenarse; pero donant sols cumpliment á la amonestació concreta, l' endemá «'s tragué del cap» una *Ave María.* Era dilluns y n' havia sentida una 'l dia avans á «missa de dotze». Per fortuna, don Emili estava informant á la Audiencia, y la María havia anat á acompanyar al avi. Ningú li embullá la inspiració.

Y no pará aquí la audacia del baylet, lluytant ab mil dificultats per ell insuperables en los cambis de tó y fentne predominar casi sempre un: lo de *do*, á qual generós tracte s' acullía. Intentá compondre y compongué, en formidable barreja, marxas fúnebres y guerreras, serenatas més ó menos ennuvoladas, himnes, sinfonías y fins óperas... en mitj acte á tot estirar. Parlém singularment d' aquéstas, honrantlas ab punt y apart.

Hi entravan los components imaginaris que vaig á dir: coro de Cassadors ó de Conspiradors ó de *Guerreros*; ária de Barítono (pels Cassadors y *Guerreros*) ó de Baix (pels Conspiradors) capitanejantlos y enardintlos; sortida de la Tiple

(trinat en los haguts) ó de la Contralt, y coro de Tiples (per ell tot eran tiples) glosant un recitat patétich de duptós objecte: duo de Pare y Filla; Criat anunciant «*á la porta del castello*... etc.»,—y aquí solía terminar la tentativa fatigantse l' autor de sentirse tanta estona. ¡Mitja hora escassa!

*
* *

Passaren aixís duas primaveras y n' arribá una altra més veritable pera la María, quals dots físicas n' adquiriren tot l' encant.

La noya 's convertí en hermosa joveneta. Res semblava mancarli pera meréixer felicitat d' un primer amor. Estava, no obstant, predestinada á la desventura perque era massa artista de debó. Estimá á un jove que li jurá estimarla y cometé la perfidia de sacrificar las esperansas que havía afalagadas en lo cor de la donzella, al dot de certa viuda coqueta que casi be podía serli mare y qual preocupació, qual fanatisme consistía en enlluhernar ab lo *chic* dels seus vestits y joyas y ornaments barrochs.

No es per contada la crísis que sufrí ma adorada amigueta davant d' aquell monstruós y per ella inverossímil desengany. ¡Quíns remordiments ne sufrí! Foren vanas las advertencias, inútils los consells, estérils y fins contraproduhents las distraccions. La tristesa aná creixent, en compte de minvar ab lo trascurs dels dias.

Llavoras la desditxada joveneta, trobant sols algun consol en la Música, sentí absorvidas casi arreu sas aficions per la del estudi dels meus secrets més delicats, provantne encisos desconeguts fins alashoras y realisanthi avensos admirables, que encara deuhen recordar los Arbosas y 'ls íntims d' aquella familia.

¡Cóm expansionava la pobreta María son dolor en mí! ¡Cóm sabía comunicar á tot mon sér la dolsa resignació que seguí als primers moments d' ira y de desconhort!... Las melodías d' Schumann,—l' autor predilecte de María,—sortían de mí xopas de llágrimas. Aquells accents del gran poeta, es á dir del gran trist de la Música, brollavan vagarosos com llu-

nyans ressons d' anyorament inestroncable en la terra y més desolat cada dia ab las cruesas de la inverossímil realitat...

Entre tant, en Ricardet comensava (per obra de la mateixa edat y per consideració á sa germana gran) á subordinarse al inteligent professor, y ja tot sovint, fins quan se trobava més *inspirat*, reprimía son dalé de compositor, y 's sacrificava limitantse á apuntar distintas modulacions. Sols una vegada que altra 's permetía ja algun *fantaseig*. Son carácter, donchs, anava encarrilantse poch á poch, y sas disposicions prometían fruyt verdader y no llunyá.

¡Promesa mentidera! May havía d' ésser veritat lo seu cumpliment!—La sort del noyet y la de sa germana havían de tenir análoga tí.

La noya havía experimentat decepció terrible, semblant á la mort. Lo nen estava destinat á morir avans de sufrir la primera decepció. Una setmana de cruel difteria 'l portá al sepulcre...

No m' exigíu ressenyar lo dol inmens de la familia Arbosa per la pérdua del noyet, estrella d' aquell clap de cel sempre pur, alé de vida angelical pera totas aquellas vidas.

Lo cop fou horrible pera tots. Los pobres avis envelliren anys en un dia. D. Emili quedá com petrificat, y gemegá després com no ha gemegat may ab major desconsol la més tendra de las mares. Germans y germanas del nen mort, esverats primer, s' entregaren, ab major ó menor intensitat, al contagi dels plors. Y la sopitesa de la Mort regná molts dias en aquella casa.

¿Qué vos diré de la infortunada María?... La protectora inmediata y constant, la segona mare del noyet, derramá pocas llágrimas; més al cap de curt temps, manifestá un desitj formal que alimentava ab fruició en lo íntim del seu cor. Lo mateix dia en que feya un mes que havían soterrat á en Ricardet, la inconsolable María expressá 'l propósit,—que fou irrevocable determini,—d' entrar en un convent.

IV

Vaig ésser trasladat á un recó de pís, pera no remoure penas ab ma presencia, é hi vaig passar llarchs dias d' inanició complerta.

Letal marasme s' apoderá de mí, com si se 'm fonguessen d' un plegat totas las forsas y m' amenassés inmediata ruina.

Aixams de pols penetraren en mon teclat y en tot mon interior, arribant á constituhirhi varias capas que 'ls dissaptes, ab motiu de la orejada del pis exigida per la endressa, se removían, lluytavan entre sí y contra 'ls meus òssos, muscles y tendons reduhintse ab la lluyta á ínfima expressió.

Moble predilecte de la familia avans de las desgracias que he referit en lo capítul interior, ara 'm trobava no sols postergat á la condició dels trastos més vulgars de la casa, sino condempnat á produhir dolorosos sobressalts, sempre que, al topar ab mí alguna persona ú objecte, vibrejava 'l meu cos lúgubrement.

Jo mateix me feya por; m' horroritzava de mí propi, com si fos culpable, y culpable únich, de la desventura que afligía aquella casa. En mos instants de relativa serenitat, be raciocinava pera convéncem de que no m' alcansava cap culpa: continuava sentint un fret de remordiment superior als meus raciocinis.

En mos somnis letárgichs las figuras d' aquella angelical María y d' aquell xamós Ricardet se 'm representavan ab tanta y tan deplorable intensitat, que 'm donavan desvari. Veya á la primera abocada á una finestra del seu convent, que 'm dirigía ulladas tristas, qual tristesa feyan més punyidora rialletas de desengany y d' insaciable recansa. Veya al pobre Ricardet que, mort y tot, fortament clucats los ulls, s' agitava en la fossa, no poguent conciliar lo somni etern; y allargava las manetas ab febril ansietat, y movía 'ls descarnats dits, y suspirava ab greu angunia, y acabava per rompre en un gemech llarch, llarch, que ressonava fatídich dintre meu...

Aquella situació meva en la casa dels Arbosas no podía durar, y vaig ésser per aquestos enajenat, passant al domini d' un rich comerciant de drogas, antich client d' aquells.

*
* *

Era 'l tal comerciant home de més de mitja edat afortunat en sos negocis, grassonet y afable com un préssech francés, singularment de las orellas, cama-curt y bastant guerrell, molt disposat á contar anécdotas y plagasitats (algunas més verdas que maduras) fenthi cada ullet que se 'n passava la claror. Altrement, molt aficionat á bons talls y millor llit; á punt sempre d' anar á Vallvidrera (en cotxe, s' entén), no pera disfrâturhi del panorama, sino per ferhi un «ápat de ca 'l Ample».

A pesar de son positivisme, que li lluhía com queda probat, estava dominat *encara*, com en sa poch exemplar joventut, per una fal-lera: la de tocar la guitarra: «reyna destronada dels instruments, ab tot y que deuría ser instrument de totas las reynas». (Aquí un ullet dels més trapacers del repertori).

Lo comerciant de drogas tenia una filla: filla única en plena (¡y tan plena!) pubertat, per amor de la qual, especialment, tant com per lo de la perspectiva de que acompanyés jo ab mos acorts los de la guitarra, vaig sofrir lo disgust de passar al pis primer del magatzemista senyor Feliu Feliu. (Noteu que 'l padrí ja havia degut ésser de la broma, y que deuria haver fet l' ullet, heretat pel fillol, al posar Feliu al nen que ja s' ho deya de nom de casa. ¡Quín gat dels frares lo tal padríl ¿No us l' imagineu esplicant al vehinat la seva ocurrencia, rient com un bacallaner... que era?)

He dit ja «disgust», y més exacte hauria estat dihent série inconmensurable de disgustos.

Aurora, la filla del senyor Feliu Feliu, era prototipo d'imperfeccions femenils. Descontentadissa, impacienta, extremosa en lo dormir, més encare en lo vestir y moltíssim més en l' enrahonar, sos principals gustos consistian en sortir per balcons y finestras, mofarse de las *pollitas* incipients, y malparlar dels *joves* (¡quína diversitat d' inflexions de veu al accen-

tuar molt la *o* segons las aplicacions de la paraula), dels joves que «'s decantavan... que cometian la ximplesa de decantarse á favor de las mossas magres y descoloridas, arribant ¡pocasoltas! á casarse ab la gran majoría d' ellas pera véurelas morir com unas Traviatas d' estar per casa, després de molt gastar en metjes, banys medicinals y potingas de farmacia.»

La antecedent apreciació no significa,—com podría creure algun lector, ja que no lectora de bona fé,—que á la *jova* Aurora li fos antipátich, sensa excepció, tot lo magre y descolorit. Res d' això: precisament la excepció comprenía per ella tant com la regla general; vull dirvos que, tractantse de joves mascles, la apreciació era radicalment distinta. Lo seu tipo de jove (molta gronxada en la *o* arquejant las ceyas) era precisament de «jove primet.»

Mes ¡ay! los primets, com los groixudets, s' escamavan al veure aquella Aurora, pressagiantne un mal dia, y més al enterarse de que 'l senyor Feliu Feliu, home tan ben conservat, es á dir tan capás de viure molts y molts anys, dotaría de moment molt poch á sa filla, ni que 'l gendre presentés las majors hipotecas en garantía del dot. Ell s' ho havia guanyat tot ab lo seu travall y ab la seva sort, y no volia privársen sino esserne amo y ben amo fins á la mort. No volia que ningú li xafés la «guitarra dels seus interessos.» (Altre ullet per cada persona ab qui conversava.)

Apropósit de guitarra de debó, ell podia alabarse de que no feya com lo seu padrí, avans recordat, que li regalá la primera comprada als Encants, lo qual padrí deya que *'s gastava* puntejantla: tan férvida era sa passió guitarrófila. No: ell, lo senyor Feliu Feliu, no 's gastava, sino que s' hi engreixava tocantla, perque no s' apurava per nota ó acort de més ó de menos. La rascava ab una tranquilitat, ab una serenitat envejables. Fins lo tocarla li estimulava, tot sovint, los cálculs més encertats sobre 'ls negocis de droguería; y aixís no era estrany que molts cops, al finalisar, se fregués una má ab l' altra, no per satisfacció que produhís en ell lo guitarreig, sino per la més fecunda d' un *pedido* ben ideat.

Figuréuvos, ab aqueixos elements, ¡quína vida tan condempnada no havia de passar jo, piano de cor, ex-servidor de duas casas com la del mestre Vilagran y la dels Arbosas, hont tants, tan nobles y tan delicats sentiments m' havian estimu-

lat! D' una atmósfera pura, plena de suavitat y de distinció, passava á unas habitacions saturadas de positivisme grosser. A las suaus caricias de mans casi vaporosas anavan á succehir las apretadas y cops d' uns dits sonsos y grollers.

Com, en efecte, succehiren, cumplintse aquella observació que D. Emili Arbosa retreya de cert escriptor molt ocurrent: «quan apareix lo cap d' un ase per un cantó de carrer, esteu segurs de que no faltará totseguit l' ase enter.»

La Aurora sabia tocar algunas «monadas» quan vaig ésser adquirit pel seu papá.

Cert professor vell, carregat de bons intents al principi, y prompte desilusionat, havia estat donant á la grassona donzella llissons alternas de bona lley; pero un cert cosí (d' ella, no del professor), de regrés de París, quan hi feyan gran crit operetas bufas com *La Gran Duquesa* y *Lo Rey Midas*, va destruhir, ab poch esfors, la obra escassa y meritoria del aludit professor. La noya s' entregá al conreu del género bufo ilustrat... pel cosí, en sas manifestacions picarescas; y aixís lo senyor Feliu, quan l' Arderius implantá á Espanya la *buferia suripantesca*, al sentir cantar en los teatros lo que la noya li havia donat ja coneixer, va entussiasmarse tant, que instá á sa filla, y ab gran insistencia, á que no desistís de sas aficions especials, sino que continués tocant aquells walzos, polcas y *quadrillas*. ¡Y tal *quadrillas*... fascinerosas!

—Sí, noya, sí: aixó posa 'l cor com unas Pasquas floridas (tentativa d' ullet) y lo que 't feya apendre 'l Mestre me 'l posava com una Setmana Santa.—

Y taral-lejava un trosset de *quadrilla*, fent l' ullet més ó menos expressiu segons los compassos, no recordantse ¡estúpit! de que era una filla soltera la persona á qui 's dirigia.

J. RIERA Y BERTRAN.

(Acabará.)

FELICITACIÓ

Sia, Vich, la enhorabona;
bon principi Deu te dona,
bon principi del any nou:
per tot arreu ¡quín bullici!
¡quína joya, quín desfici!
Grans y xichs, tothom se mou.

D' escomesas y encaixadas
no 'n dich res ¡si se n' han dadas,
felicitantse la gent!
Lo goig que en los cors esclata
en los rostres se retrata,
plorant ensemps que rient.

Ahir tot eran pregarias;
avuy tot son lluminarias,
músicas y alegres cants;
ja s' ha esbargit la tempesta
que amenassava la testa
de tos mústichs habitants.

Fora tristor y angunías;
prop teu vol finir sos dias
ton aymadíssim Prelat.
¿Ell deixarne sas ovellas?
Si no 'n daria cap d' ellas
pel més escullit remat.

Ell, que ab herbeta divina
y aygua del cel cristallina
ja fa tants anys las nodreix;
que per son be y sa ventura
cap sacrifici 'l detura,
may la fadiga 'l rendeix.

Ell, que á las pobres ampara,
de totas lo millor pare,
tendre amich, guia y consol,
¡deslligarse de sos brassos!
No 's trencan aixís los llassos
de tants cors que 'n fan un sol.

¿Y la paraula empenyada
d' enllestir pera sa aymada
lo superb, famós Palau?
Per tan delicada feyna,
com ell, á la hermosa Reyna
de Ripoll cap més li plau.

¿Y la parla catalana,
tan revifada y ufana,
sens ell com no defallir?
¿Y tanta flor en poncella
que á son alé s' esbadella,
no fora en risch de morir?

¿Péndretel? ¿Per més honrarlo,
allá d' enllá desterrarlo
d' extranya regió al conreu?

¡Si ell dignitats no ambiciona,
ni altre desitj l' esperona
que 'l de la gloria de Deu!

Mes no; nostra terra entera
que tant l' admira y venera
y li porta un ver amor,
ahí' abatuda y gelosa,
que aixample 'ls esprits joyosa,
que aixugue serena 'l plor.

Grat sia á Deu. Ja no s' allunya
de sa dolsa Catalunya
ni órfens quedeu, vigatans.
¡Deixar sas terras aymadas!
Jamay!... Lo Bisbe Morgades
es nostre, es dels catalans.

ENRIQUETA PALER y TRULLOL.

Janer de 1894.

Sempre 'l mateix; un jorn derrera l' altre,
una nit, d' altra nit
y la esperansa, lluny, allá, entre boyras
que enfoscan l' esperit.

Sempre 'l mateix; l' aubada de la vida
m' omplí lo mon de flors;
lo sol ja es al zenit, las flors s' assecan
y arrelan los dolors.

Sempre 'l mateix; lo foll destí rodola
demunt mon front ardent
y en va 'l vull detenir en sa carrera,
m' arrastra eternament.

Quan vindrá, dols amor, aquell bell dia
que puga dir, donante al front un bes
dins ma cambra per tú tota embaumada:
¡avuy que diferent es dels demés!

***

Si t' estimo, amor meu, sols pot saberho
lo cor, mon bon amich,
éll que viu dins de mí y 'ls secrets tanca
y estotxa mos sospirs.

Si t' estimo, amor meu; tota la vida
que bull dins de mon pit
ofrena te 'n faría, ángel puríssim,
si ella 't feya felís.

Si t' estimo, amor meu, sols las tenebras
que envoltan lo meu llit
podrian esplicartho á cau d' orella
en mas despertas nits.

Y si estimarte tant vol dir follía,
no 'm fa pas res á mí;
que val més viure foll, ple de ventura,
que viure ab la rahó y ser infelís.

J. NOVELLAS DE MOLINS.

LA TORNADA

¡Are arriba de son viatje,
are arriba 'l mariner!
ja en lo sorral de la platja
rápit, com fenthi abordatje,
salta alegre y plascenter.

Aixís que l' ha trepitjada
¡cóm li ha bategat lo cor!
y ab la veu ennuegada
pregunta: ¿y ma mare aymada?
es viva encare? no ha mort?...

—Fill meu!, oracions divinas
sols per véuret vaig resar...
qué vols?—Vos duch perlas finas
y un ramell d' algas marinas
arrencat del fons del mar.
. . . . . .

Y en lo sorral de la platja
tothom alegre y rialler
esclamava ab franch llenguatje:
¡ja ha arribat de son viatje,
ja ha arribat lo mariner!

J. NEGRE Y FARIGOLA.

HISTORIA D' UN PIANO

CONTADA PER ELL MATEIX

(Acabament)

Y 'l cas está en que 'l senyor Feliu Feliu no era pas un tipo excepcional. Tenia molts coneguts que participavan d' aquellas opinions sevas.

Frecuentavan la casa y s' hi reunian amistosament, acompanyant los casats á sas «costellas» y 'ls solters á sas germanas y cosinas més ó menos germanas: tots juramentats tácitament per dos propósits: primer, lo de celebrar los progressos realisats per la Aurora en lo piano «sense luxo de mestre»; segon, lo d' aplaudir las guitarrescas (vull dir desguitarradas) tocatas del anfitrió senyor Feliu Feliu.

Semblants reunions solian perpetrarse cada quinze dias, ó sia en dissaptes alternats, comensant á las nou y acabant cap á mitja nit.

La sala, ab sos dos cuartos laterals que ocupavan los darreras d' aquell primer pis, oferian local de sobras al numerós concurs.

Comensava la vetllada; després dels consabuts «¡Pzi!!... .

¡Pzit!....» que s' anavan propagant d' un al altre grupo en reclamació de silenci, s' asseya Aurora al piano «pera donar exemple», rompent lo foch ab lo walz de *La Gran Duquesa:*

¡Oh carta adorada,
me hiciste feliz,
y te besaré
mil veces y mil!

ó be ab lo de:

El Rey Midas
tiene orejas
de pollino...
¡Ja, ja!

Dech consignar que la xicotassa tenia molta més predilecció pel segon que pel primer dels walzos que acabo de citar. Aquella desvergonyida rialla musical contra un rey (es á dir, home entre 'ls homes) ab orellas de ruch, la feya «molt felís.» Es clar: condensava en una despreciativa burla totas las sevas opinions *homofóbicas*. Crech que, al tocar aquell walz, — tara-lejantne la lletra ab agre somriure d' adhessió, — devia veure convertits en Reys Midas extraordinariament orelluts á tots los ingrats solters... y fins á alguns viudos y tot.

Altra noya de las convidadas, morena y macissa, sense fer-se pregar gayre y afectant una modestia molt renyida ab la petulancia dels seus moviments, s' alsava de la cadira, després de ferse la distreta, y demanant dispensa «per tenir que passar pel mitj», se 'n venia á mon tamboret y s' asseya devant meu, no sens haver fet rodar varias vegadas l' assiento del predit moble.

Quan no la morena macissa y un xich bigotuda, á qui acabo d' aludir, anomenada *Ancarnacion*, eran la Lola ó la O,— carregadeta d' espatllas la primera, casi albina la segona, y totas duas tan encintadas ab colors estrafalaris com perfumadas ab essencias estrepitosas,—las que s' acostavan á ferme víctima de son imponderable mal gust. Deixant en banda que tocavan infamement, succehia que, no be perdian per qualsevol cosa lo compás ó 'l seguit musical, suspiravan fort, se remenavan en lo cruixidor tamboret, fent estudiadas gesticulacions d' im-

paciencia, simulavan quelcom que ellas creyan rubor (si ho era no sortia) y... cessavan de tocar.

—¡Vaja també, *Ancarnacion!* ¡Tots som de casa! — deya una mare que 's feya anomenar *mamita.*

—¡Y tal!—corroborava una altra.

—¡Tórnihi, O, que no ha estat res!—feya un senyor de bon regent y grossas patillas, rissadas de mena, que solia sempre posarse al costat del amo de la casa.

—¡Y si!—exclamava aquest.—Ja ho diu lo ditxo: *el carert y el tocart todo es empasart.*— Y feya un ullet general seguit d' altre més expressiu dedicat singularment al senyor del costat, qual colze tocava ab lo seu.

—¡Sí, sí! ¡Que hi torni!

—¡Que no 's fassi pregar!

—¡Apa, O, apa!

—¡No 'ns coneixém pas d' avuy!

—¡Ni d' ahir!

—*¡Que se rapita!*

—¡Pxit! ..

—¡Pxiiit!...

Y la Lola ó la O tornavan á comensar, fentho pitjor que la primera vegada, perque també tenian nervis. Y no resultava *quinta* que no fos *quinta y mitja*, es á dir ab sonament de la tecla inmediata á la batuda per lo primer ó l' últim dit; ni *octava* que no fos germana de desgracia de las *quintas.*

Tothom aparentava molta complacencia y fins molta abnegació; mes jo, que 'ls sentia á grupets parlantne de baix en baix, puch assegurarvos que las tres quartas parts dels concurrents á las Reunions-Feliu eran una colla d' aduladors y farsants, alguns d' ells cínichs de marca major, als quals fastiguejavan per un igual la *Ancarnacion*, la *Lola* y la *Maria de la O.*

Finalisada la primera part, ó sia la de ma exclusiva competencia, se conversava de tot, de tot... menos de lo que podia serme agradable; mentres que algun jove (recordéuvos d' accentuar molt la *o* de la primera sílaba) y alguna de las damizelas postureras arribavan fins á mí y, com qui no fa res, se posavan un á cada extrém del meu teclat, y, ab la punta d' un dit, hi buscavan vanament la melodía de qualsevol ximplería musical. La senyoreta, butx' per excelencia, era de la

familia d' aquellas que tant abusan del impersonal y de la tercera persona, «La servidora volia dir...» «Una servidora de vostés pensava...» etc., etc.

La segona part de las vetlladas solia destinarse, predilecta y especialment, al senyor Feliu Feliu y á la senyoreta Aurora.

Se refocilavan los assistents y prorrompian en aplausos aixís que la xicotassa s' asseya per segona vegada devant meu, y s' entregava á una esgarrifosa prodigalitat d' arpegis y altres excessos. Mentres s' apagava la ressonancia d' aquells y la d' aquets, terriblement llarga, — per oblidarse casi sempre la Aurora de cessar en la opressió de mon pedal fort,—la reunió en pes callava, y 'l senyor Feliu, sentat, apoyant un peu en cert tamburet y sobre la cuixa la guitarra, comensava á afinar (?) aquest instrument... de crim.

¡Ah! No podeu figurarvos lo teixit de banalitats y de desvergonyas musicals que anavan apoderantse de la sala. Los acompanyaments que la Aurora 'm feya fer eran aixuts, amanerats y estridents; y ab tot y resultar abominables, per tots tres conceptes, tenian una gran ventatja: la d' apagar forsa las *melodias* guitarrescas, dignas d' un zulú, las quals — pera fer més exacta la apreciació que acabo d' expressar — terminavan habitualment ab una série d' imitacions de veus y crits d' animals varis, que 'l comerciant en drogas sabia arrencar, be que d' una manera burda, al instrument de sa predilecció. ¡Oh! Era una verdadera especialitat en aqueix ram que, sens ofendre la memoria del interessat, be puch calificar de bestial. Y 'l concurs que, al empéndren ell la feyna, hi acostava molt las cadiras formant atapahida rodona prop del «gat dels frares», aplaudia y esclatava en riallas dignas de las bestiesas que las motivavan. Y 'l festejat per sos contertulis prodigava ullets... ab dedicatorias especials

En determinats dias *fastos* las reunions s' acabavan gastronómicament. Se devorava *xacolata*, ab ensiamadas ó melindros, y 's bevia aygua ab bolados ó aixarop. Algunas vegadas hi havia també copetas acompanyadas de bocins de tortell ó de trossets de pa-de-pessich.

Llavoras las conversas s' animavan més, y quan quedavan estroncats los ditxos y ocurrencias referents á negocis, més ó menos *aduaners;* tractes y contractes, matrimonis, naixements y defuncions, un dels joves comensals, — pródich en contor-

sions, de nas inepte pera aguantar be uns lentes que may hi estavan ben segurs, atzarántseli sempre;—solia disertar sobre 'l gust artístich predominant y enjegava necedats per l' estil de la següent:

—Senyors, desenganyemnos; es á dir, desengányinse 'ls que no estigan encare desenganyats com nosaltres: la Música del passat era la clássica; la del present es la bufa; la del pervenir será la de Váñer (volia dir Wagner), es á dir, la alemana. Pero lo que es al dia d' avuy... ja dich: la gent está per la brometa, es á dir, per riure y... *en fin:* ¡brindo per Offenbach!

Brindavan alguns, donantshi to, mentres que la *senyora* del orador, tota ufanosa, deya baixet á la del seu costat, única persona á qui jo veya sufrir en la reunió:

—S' explica 'l meu home, ¿oy?

—Sí... sí... ¡Ja ho crech!

Y tombava la cara aquesta bona senyora, ab lo qual li veya jo fer una ganyota que volia dir: — Tan carregosos son l' un com l' altre y com tots los demés. — Y suspirava després la única víctima del senyor Feliu Feliu y companyía, condempnada á aquells dominis de la cursilería més carregosa del mon per no incomodar al seu marit: lo senyor de las patillas rissadas de mena.

¡Pobre senyora! ¡Y qué 'm dol no saberne 'l nom pera consignarlo al final d' aquest capítol com á nota afinada entre tantas y tan grotescas desafinacions!

V

¡Gracias á Deu que 'n só fora!

¡Una y set vegadas gracias á Deu que, á la fí, compadeixentme, m' ha deslliurat d' aquella casa del comerciant de drogas senyor Feliu Feliu y companyía: verdadera inquisició capás d' ensorrar la paciencia d' un sant!

Perque consti que 'l calvari que m' hi feyan sufrir s' havia fet més insoportable en los últims temps, per los motius que passo á relatar.

Desllogat lo pis de dalt, havia vingut á habitarlo un jove pianista que ho era de primer ordre: entussiasta per son Art, d' exquisit gust en la predilecció per las obras que estudiava, després de sos exercicis de mecanisme, y per la soberana interpretació que donava á totas ellas; lo mateix á las de més forsa, de Beethoven ó de Rubinstein, de Listz ó d' Henselt, que á las de més tendresa compostas per Bertini ó Schumann, per Schubert ó Chopin. Cada concepte musical, tractat per aquell concertista, allavors casi imberbe, fluhía del meu colega ab son doble valor absolut y de relació; cada frase era destra preparació ó complement ben sentit d' altra; cada conjunt m' extasiava per son colorit y per sa justesa, grandiosa ó blana, pero sempre encisadora.

¡Quín modo de tocar!... ¿qué dich tocar? ¡Quín modo de cantar enrahonant y afalagant lo més íntim de la meva ánima! Y per lo mateix, ¡quín esgarrifós contrast ab los desenfrens y tropelías y críms alevosos dels droguistas junts ó á solas!...

Los sons d' aquell oasis d' Art, explayantse damunt meu, m' arribavan velats per la distancia y per la interposició del sostre, més aixó no obstava á un goig *extraordinari* que servía pera fer més dolorosos mos *ordinaris* sofriments.

Jo sentía que allí dalt hi havia devots que johían dignament. Escoltava sas exclamacions d' admiració y sos aplaudiments ben tributats, percebintne fins alguns comentaris sobre las bellesas de las obras executadas y sobre 'ls mérits irregulars de la execució.

Entre aquellas veus entussiastas n' ohía, quan parlavan fort, algunas que, á pesar de no poderlas apreciar del tot, me eran conegudas... Sí: més de duas y tres d' ellas las havia escoltadas á casa del mestre Vilagran frech-á-frech de mí. Sí: eran las mateixas, si bé més formadas, d' aquells bons minyons que venian á expansionarshi y á ilustrarshi.

—Bé, Cárlos, bé: ets un diable angelical.

—O un ángel diabólich segons l' autor que interpretas.

—*¡Carlo Viel-la: l' avenire é á te!*

Lo qui acabava d' exclamar aixó, cantejantho á tall de recitat d' ópera, tenia poderosa veu de baix y la expandía molt en lo «te» final, gronxántlahi bella estona en una fermata atrevida.

—¡Y tan teu com es lo pervenir!

—Tan segura fos per casa la grossa de Nadal.

—¿Tornémhi, noy maco?

—Sí: que hi torni, que no ha estat res.

Aquí l' héroe del galanteig devia articular una contesta de la qual sols me n' alcansava lleugera remor.

—¡Abaix la modestia!—reprenia la primera veu.

—¡A repetir s' ha dit!

—Si no repeteixes, Cárlos...

—*Si tu non rippetti*,—interrompia 'l baix-cantant,—

noi protestiamo
é presto andiamo
via di qua.

Lo protagonista reya y la riallada semblava desarmarlo de sa resolució.

Tornava á ferse en la sala un silenci relligiós, y 'l protagonista tornava á comensar, y jo m' hi fonia y á lo mellor de mon éxtasis... ¡patatxóm! queyan sobre mon teclat las grapas de la execrable Aurora llensantme en un abisme d' iniquitats.

Y no era aixó sols.

Per complement de desditxas mevas vaig convéncem aviat de que 'l piano vehí, lo del inspirat concertista que acabo de recordar, era germá meu d' orígen. Las sevas veus eran veus fraternals, y jo... ¿á qué negarho ni atenuarho? jo 'm consumía d' enveja tant com d' anyoransa, pensant quán diversa era la sort del un de la del altre.

Me direu que potser ell avans havia sigut desgraciat com jo. No ho crech: hauria vingut d' altra manera á menos. Pero fins admetent que hagués sigut, aixó no obstava á que, sens ell terho exprés, sens ell volerho, agreujés los meus martiris d' una manera horrible.

* * *

He comensat aquest capítul donant gracias á Deu, y torno á donarnhi desde lo més íntim del meu sér.

De la casa del comerciant guitarrista vaig ésser transportat —forsa malalt— al dipósit d' un afinador que 'm comprá ab l' intent de llogarme després d' haverme restaurat.

Era 'l tal home travaliador y decidit com un inglés, gracias á lo qual vaig quedar recompost en pochs dias, y, al cap de pochs més, llogat per la familia d' un Tinent coronel de reemplás.

Pertanyía aquest á la llegendaria classe espanyola dels militars que no s' havian *pronunciat* may: lo que significa que, á despit de son valor y de sos mérits de tota mena, havia decidit demanar lo reemplás per no tenir que subordinarse á inferiors seus que, á favor de repetits y contradictoris *pronunciaments*, havian arribat á Brigadiers y Generals.

Lo brau militar contava ab numerosa prole de varons, mes això no havia sigut obstacle á que adoptés, com á filla propia, una nebodeta anomenada Petra, xicota de totas prendas, com la Maria Arbosa, y que tenia, com ella, verdadera afició, si be disposició gens extraordinaria (ben diferent en això d' aquella) pera la Música.

Mes poch exigent son pare adoptiu en materia de solfas, s' acontentava ab que la nebodeta li fes sentir, — quan ell estava de bon humor,—algun pas-doble, alguna retreta, alguna tocata, en fí, que li recordés sa vida militar: y, en cambi, ell se comprometia á no portarla al Teatro quan en lo drama ó comedia haguessen de «tirar tiros», lo que vol dir que la nebodeta del militar no tenia res de belicosa.

Transcorreren mesos. Arribá un dia en que la Patria hagué de menester dels serveys actius de mon Tinent coronel. Se 'n va convéncer aquest; tornà al actiu servey,—ofegant escrúpols personals,—y jo vaig ésser retornat á casa del afinador sense novetat particular.

Me recordo, no obstant, ab fruició de la Petra, per lo que ella 's mereix y perque, comparada ab la Aurora Feliu, ma usufructuaria anterior, resulta una protagonista d' epopeya. ¡Pobre xicota! Sacrificá molts passeigs y diversions á la de platicar ab mí horas seguidas. Me posá voluntat y li vaig correspondre.

En aquestos instants especialment, ma satisfacció, al ferne memoria, es gran perque després de la discreta y amable Petra, caygué sobre mí una caterva de baylets y xicotetas americans, baix la presidencia *honoraria* d' una mamá y la *efectiva* d' una tia que 'm fa tres cosas recordar.

* * *

Sí, benvolgut lector, sí: cubanas foren las duas senyoras que, després de breu solució de continuitat en mos serveys, varen possehirme, y *negrer* fou lo tracte que rebí en aquella mansió de la indolencia, del capritxo y del mal gust.

Jo no vaig ésser pera aquella familia moble sagrat com pera la familia Vilagran; ni moble íntim com pera la familia Arbosa; ni solament de luxo y de diversió com pera 'l droguista y sos contertulis; ni molt menos una especie d' amich carinyós com pera la nebodeta del Tinent coronel. Vaig ésser de cop y volta un de tants mobles entregat al vandalisme d' un aixám de galifardeus malcriats.

Per sort durá poch aquell estat de guerra que renuncío á descriure pera no malmetre 'ls nervis de mos lectors.

L' afinador s' enterá de que si continuava aquell lloguer, arribaria jo á perdre fins lo dibuix de ma individualitat, y 'm rescatá y 'm subjectá al més radical sistema curatiu.

¡Be ho necessitava!

Si de casa 'l senyor Feliu Feliu vaig eixirne forsa malalt, de la casa de «las Americanas» ne vaig sortir faltat de cordas, afluixat de clivillas, trencat de massetas, desconjuntat de pedals y ab una tercera part de teclas vestint dol rigorós: vull dir sense placas de marfil. Me produhia á mí mateix l' efecte d'un boig que s' ha destrossat bárbarament en varias crísis espantosas.

Efecte de lo molt que en travall y diner vaig costar al afinador, fou que 'l bon home, comensant per antipatía, acabés per sentir odi mortal contra mí. Cap de mos colegas de lloguer li havia ocasionat majors disgustos en menor temps. Cap havia defraudat tant com jo sas esperansas de negoci.

Tremenda fatalitat pesava sobre mí, y, encare que jo no 'n tingués culpa (ja no hauria sigut fatalitat verdadera), puig havia demostrat, no falta, sino excés de resistencia, encare que podria calificar de despótica aquella aversió del afinador, vaig haver de resignarme á sas maledicciones y á véurem enagenat per quinta vegada, passant als fumats y cavernosos salons d' un miserable Café-cantant.

* * *

¡Oh última de las desgracias!

¡Oh decepció entre totas las decepcions que poden abatre un sér de la meva classe!

Pensar que, á ésser altras las circunstancias en que 'm colocá la sort, hauria pogut viure una regular vida de prosperitats, — ja que no 'm fos donada aquella vellesa que reca tant perdre per lo molt contemplat que s' hi veu aquell qui la logra; — pensar que ánsia incessant d' afavorir y de secundar al Geni estava apoderada de mí, ¡y que m' havia de veure enfonzat en los semi-soterranis d' una casa vella, y á mercé d' un pianista y d' un públich repugnants! ¡Pensar que anava á ésser cómplice d' atentats indecents contra l' Art, contra la Moral y contra 'l mateix Sentit comú!...

Recordo be aquell escenari petit, mal pintat y mal engiponat, á quals bambolinas tocavan casi be 'ls caps dels actors, fentlas oscilar ab llurs moviments; com recordo la espayosa sala empaperada, color lilá, que s' havia anat ennegrint y embrutant al igual que la conciencia dels concurrents. Veig los relativament escassos llums que aclarian lo local; aquellas taulas y aquellas cadiras enmorenidas per la suarda, y ben apinyadas, ben juntas pera la cabal explotació del Establiment; veig aquellas fatxas de la majoría de parroquians dels dos sexos, patibularias unas, estúpidas altras, pocas dotadas d' algun atractiu y revelant totas desitj insensat de disfrutar sense escrúpols y d' apurar lo goig sense límit de cap mena. Recordo, com si estés rondinant encare dintre meu, aquell zum-zum de vesper, aquellas glopadas de riotas y de conversas impúdicas, barrejadas ab soroll de plats, gots y copas, y ab los aplaudiments y xiulets d' alguns parroquians cridant als mossos.

Tot aixó recordo, com recordo las figuras del pianista Arturo, (nom *de batalla*, perque 'l seu verdader era 'l d' Antonet), y las de las principals parts de la companyía: vull dir patuleya, ja que á companyía no arribá may.

L' Arturo ó Antonet era un jove ab tots los *deshonors* de una prematura vellesa. Petit, magre, ossut, lo color de sa cara fluctuava entre 'l groch y 'l vert fosch, predominanthi varias vegadas—y aixó pera major repulsió—lleugeras tacas de color de rosa. Son cap era forsa calvo sense la dignitat de cap calvicie, derramántsen, com polsím de cendra bruta, verdader ruixím de caspa per las inmediacions de coll y esquena; eran

sos ulls petits y vidriosos; sa barba crescuda, d' un ros térbol, y son bigoti torrat del mitj per la brasa dels cigarros que consumia fins que 'ls hi quedava una mica de coma pera xuclarlos. En quant al vestit, era extremós respecte á la moda regnant, pero de tan ínfima qualitat, que als pochs dias d' usarlo semblava aprofitat d' un drapayre. Los modals encare més extremosos que 'l seu vestit, y sas paraulas y locucions tan extremosas com los seus modals: tot molt extremós... en lo dolent.

Usava lentes un xich fumats per no acabar d' atropellarse la vista estragada, y aixís que 'l vaig tenir devant meu, arpegiantme dret, vaig sentir una repugnancia, un fástich, que no puch esplicar y que s' accentuaren ab lo recort del venerable mestre Vilagran á qui idealisá la meva memoria. ¡Quín abisme desde l' un al altre! ¡Quín principi y quín fí 'ls de la meva estrella!... Quan me vaig sentir *atacat* per aquell jove-vell, me regirá un horror com lo que deuria sentir un bon fill veyent prostituhirse á la que li doná 'l sér. Fou pera mí pressagi de ma propera mort artística. Comprenguí que, després d' ell, no hi havia salvació possible.

Y aixís fou, perque no ja un pianino, sino 'l més revingut piano de cua no hauria resistit una temporada seguida aquella manera ferotge de fer repicar las teclas y d' atropellar los pedals, buscant efectes d' una sonoritat primitiva y brutal sense gradacions, sense ordre, sense plan, ni método, ni res. Alló no era tocarme: era donarme puntadas de peu... ab peus y mans.

¿Qué se li 'n donava al Arturo-Antonet que la anémica tiple, (dona de trenta hiverns sense primaveras, alta, seca, pálida y ullerosa, tan expontáneament desmanyada com insolent per necessitat), se queixés cada dia de que 'ls acompanyaments li ofegavan la veu y 'ls acorts la esveravan? Lo neci pianista feya gala de no poder ésser inconsecuent ab sa *escola d' execució*, y, fatxendejant de listzista, prosseguia triumfal en sa tasca d' *executor*, de despiadat butxí. Deya als amos del Café-cantant que aquell tocar donava entradas; los amos ho creyan y ell se creixia y 's tornava més implacable. «La cuestió está en traure efectes *orquestrals* (aquesta paraula pensava que feya més efecte afrancesada) á un instrument tant de percussió com es lo piano... Lo rey de la societat, com del mon enter, es l' efecte.»

Y en efecte: vinga trontollar la sala entera á costas mevas. Altrement, li alentava 'l barítono, home tan degradat com ell, que contava ab las simpatías del element femení. Sas condicions físicas acreditavan una robustesa á tota proba. De més que mitjana alsaria, fornit y revingut, anava creixent cada dia son crédit artístich (?) entre las concurrentas. Sa veu, tan formidable, com escassa de modulació y més escassa d' afinació y compás, vibrejava per sobre tot altre só, arribant en certas ocasions al extrém d' aixordar.

Donchs be: si l' Atila á qui devia jo servir no feya cap cas de las queixas de la dama, esforsantse, al contrari, en secundar las bravatas del barítono, ¿quín cabal hauria fet de mí si 'l cel m' hagués concedit la facultat de recordarli mos precedents, posantli devant las adorables figuras de las personas que tant m' havian estimat y á qui jo havia estimat tant?

Hauria prosseguit, no ab major furia, perque no era possible, sino ab furia igual en sa obra de destrucció, fins á desconjuntarme, fins á inutilisarme per complert.

*
* *

Sí: 'ls estragos que m' ocasioná foren incurables, y avans de finalisar la segona temporada cómich-lírica, vull dir, grotesco-grotesca, vaig ésser dut al escenari del Teatro hont poso fí á la narració de mas aventuras, convertit en vulgar trasto de simple decoració escénica, sense servir ja ni pera fer sentir duas notas decents y esperant lo dia de ma complerta aniquilació.

¡Sic transit gloria piani!

J. RIERA Y BERTRAN.

LA PASQUA DELS NINS

AL MEU ESTIMAT AMICH EN RAMÓN MASIFERN

¿Quí sab si plourá demá?
diu el nin á la seu' mare.
—Me sembla que no, fill meu:
la nit es molt estrellada,
y ademés... quasi may plou
per el dissapte de Pasqua.—
Content el nin se 'n va al llit,
y un *Pare Nostre* á las Animas
diu per' que demá 'l despertin
quan comensi á surtir l' alba.
Malsdecap sota 'l coixí,
somía *cascabelladas*,
panderetas, y *cistells*
ben plens d' ous y butifarras.
Mes no dorm tothom com ell,
que la mare dorm ab ánsia:
tan bon punt els aucellets
el seu cant á Dèu enlayran,
ja veu per el finestró
qu' un bon dia se 'n prepara;
y apulit, sens fer soroll,
ja 's dirigeix á la cambra,

hont dorm ab son d' angelets
el fillet de sas entranyas.
A la má porta un drap moll,
y li passa per la cara:
tot s' ha esparverat el nin,
perque n' es molt freda l' aigua,
y encar' mitj endormiscat,
pregunta: ¿No plou pas, mare?

*
* *

Ja 's troban reunits tots
els de la *colla* á la plassa:
el mès gran porta 'l cistell
hon s' han de guardar las *pagas;*
un altre, penjada al coll,
lluheix la cascabellada;
panderos... ne duhen tres,
ben llampants, per estrenarse.
Y armats tots ab un garrot,
qu' es groixut com mitja cama,
per si decás un gos foll
pel camí 'ls hi planta cara,
s' enfilan montanya amunt
ab mès dalit qu' una dayna.
De la primera embestida,
son ja á la ratlla de Fransa:
¡Cóm contemplan des' tan alt,
extesos sota sas plantas,
á l' esquerra 'l Rosselló,
l' Empurdá á ne l' altra banda,
y al devant el mar inmens
abrassant á las dos *planas!*

*
* *

Arriban al *Mas d' Amunt,*
els gossos ab fúria 'ls lladran;
ells ensenyan el garrot,
que sens dir res... prou que parla!

—A' María! ¿'S pot entrar?—
Fan al punt son á l' escala.
—¿Nos voléu jaquir cantar
els *Goigs?*
—Sí, cantéu, maynada.
Y lo mateix qu' homes grans,
fan rotllo al mitj de la sala:
don la senyal el *primer*,
retrincan cascabelladas,
van enlayre 'ls panderets,
y 'l *Regina Coronada*
altre cop després d' un any
ressona per la montanya.
Mentrestant, vuyda 'l rebost
la pubilla de la casa;
y 'ls baylets que van cantant
al cistell donan ullada:
com la paga va molt be,
n' han cantat las vuyt *posadas*,
sense deixar ni un sol mot
ni estrafer una paraula.
Ab el cistell ja mitj plé
¡qué contentoys la quitxalla!
—¡Adeu siau, fins un altre any!
—¡Qué passéu felissas Pásquas!
—¡Deu vos do molta salut!
—¡Y porchs per fer butifarras!
—¡Y gallinas per fer ous!
—¡Y bons boscalls per la brasa!
. . . . . .
Donat l' últim *adeu siau*,
els gossos los acompanyan
fins á la entrada del bosch,
y ells estrompassant las matas,
saltant penyas y barranchs,
van corrent d' un mas al altre,
deixant els que portan dol,
y avans de la mitja tarde
dins la vila ja 'ls teniu
cantant *goigs* de casa en casa.

*
* *

Quan ja som al endemá
...avuy no hi ha diná' á casa:
del be de Deu recullit
¡que no n' es pas poch ni gayre!
á la mare d' un dels nins
la n' han fet depositaria.
Guarda vuyt dotzenas d' ous,
sis tersas de cansalada,
butifarras... no 'n vulguéu,
y sis pessetas en plata,
de las quals se 'n traurán tres
per un parell de pollastres.
—¡Quína festa que farém!
—diuhen ells—¡quínas truytadas!
Quan las dotze n' han tocat
ja están tots sentats á taula.
¡Si 'n surten allá de plats!
¡Cóm se vuydan las grasalas!
¡Cóm va rajant el porró!
¡Qué 'n son de bonas las salsas!
¡Y que be 'ls fa 'ls ous *ferrats*
y ab *criquetas* la Mariagna!
¡Y quína gatzara 'ls nins!
¡Y quína alegría 'ls pares!
Els avis ¡qué contentóns!
Ab els seus nets ¡cóm hi baban!
—¡Quí pogués torná' á ser nin
no més que un' altra vegada...!

*
* *

La festa ja s' ha acabat:
els nins pensan ¡quína llástima!
¡Encara se 'n falta un any
per arribá' á l' altra Pasqua!

PAU DELCLÓS.

Tarragona, 1893.